

Tavaszi képek Ady két versében

Julianna Nagy

KRAKKÓ, JAGELLÓ EGYETEM

julianna.nagy@uj.edu.pl

„Dallal kell Tavaszban futkosnod”

Ady Endre

Absztrakt

Jelen tanulmány a funkcionális kognitív szemantika és poétika alapján (Stockwell 2002; Simon 2016) vizsgálja a lírai én reprezentációját Ady Endre költészetében. A tanulmány a személyjelölésre fókuszál elsősorban, annak nyelvi és poétikai környezetének alakulására és a természeti képekkel való relációjára. A tanulmány célja, hogy a természeti képek közül az évszakok (azon belül is a tavasz) nyelvi reprezentációját és a lírai én viszonyának kapcsolatát értelmezze. Az írás a következő szempontok alapján épül fel: 1. a lírai én megközelítési módjai a lírai diskurzusra és annak résztvevőire összpontosítva, 2. természeti képek értelmezése, 3. végül pedig Ady Endre választott verseinek elemzése.

1. Bevezetés

Jelen írás a funkcionális kognitív szemantika és poétika alapján (Stockwell 2002; Simon 2016) vizsgálja a lírai én reprezentációját Ady Endre költészetében. A tanulmány a személyjelölésre fókuszál elsősorban, annak nyelvi és poétikai környezetének alakulására és a természeti képekkel való relációjára.

A lírai én szempontjából fontos vizsgálati alapot képez annak nyelvi megvalósulása, a lírai diskurzusból való alakulása, mert meghatározza a

megértést (Kulcsár-Szabó 2007: 81). A fiktív lírai diskurzusvilág nyelvi megvalósulását, azon belül is a személyjelölést (vö. Tátrai 2018) elemzi a jelen írás. A személyjelölés a diskurzusvilágban a résztvevők grammatikai jelölésében: az igei konstrukciókban és a birtokos személyjelölésben valósul meg. Ezekből kiindulva, ezekkel kapcsolatban kell értelmeznünk a hozzájuk kapcsolódó egyéb szófaji kategóriákat.

A természeti képek a lírai én alakulásának egy érdekes kérdéskörét adják, hogy ehhez közelebb kerüljünk fontos megvizsgálni azokat a természeti képeket (Pethő 2017), melyek nyelvileg reprezentálódnak, és azt, hogy miképpen kapnak szerepet Ady verseiben. A tanulmány célja, hogy a természeti képek közül az évszakok (azon belül is a tavasz) nyelvi reprezentációját és a lírai én viszonyának kapcsolatát értelmezze. Az írás a következő szempontok alapján épül fel: 1. a lírai én megközelítési módjai a lírai diskurzusra és annak résztvevőire összpontosítva, 2. természeti képek értelmezése, 3. végül pedig Ady Endre választott verseinek elemzése.

2. A lírai én megközelítési módjai

Amikor a lírai ént meg akarjuk határozni, először is két dolgot kell, hogy szem előtt tartsunk, egyrészt, hogy líráról beszélünk, amelynek alapja, hogy a befogadó líraként értelmezi az adott szöveget; másrészt a lírai diskurzust, amin belül a személyjelölés felépül.

A lírai diskurzus az én-te viszonyában konstruálódik meg, melynek kiindulópontja a mindennapi diskurzus. Azonban némiképp másképpen történik meg mindez. Az irodalmi én egy adott jelenetre irányítja a figyelmet, mely az adott diskurzusvilágon belül értelmezhető, és a befogadó figyelme is erre a konkrét jelentre irányul. Ennek feldolgozásában azonban a befogadónak nincs semmi más segítségére csak a nyelv. Ennek alapján megállapíthatjuk, hogy mindez nyelvileg alakul (Gadamer 1989). Eszerint a lírai alkotások hasonlóan működnek, mint más megnyilatkozások, vagyis van egy megszólaló és van egy befogadó (Tomasello 2002; Tátrai 2011: 31). De amitől mégis más lesz a lírai diskurzusok funkciója, az a bonyolultság. Ez alatt azt kell érteni,

hogy bár a referenciális jelenetek komplexen épülnek fel, azonban mivel a megszólalások esetében is biztosítva van a nyelvi szimbólumok értelmezése (Simon 2016: 90), ezáltal viszonylag könnyű a megértés. Amitől más mégis a lírai diskurzusvilág felépülése az, hogy az Én egyrészt megszólít a lírai beszédhelyzetben valakit, másrészt megszólítja az olvasót, aki minden esetben más. Így a befogadó egyrészt leleselkedő lesz (Gadamer 1989), vagyis aki csak megfigyeli, és úgy érti meg az adott diskurzushelyzetet, másrészt ő válik a megszólítottá. A líra ezért mindig folyamatos megértést implicál, ezáltal kap mindig egy aktuális értelmezést, amit csak mi befogadók vagyunk képesek végrehajtani. Így a lírai diskurzusban a közös figyelmi jelenet fiktív világa mellett az éppen aktuális világot is megteremtjük, ezért nem egy állandó, hanem folyamatosan konstruálódó diskurzusvilág alakulásának vagyunk tanúi. Így mi olvasók folyamatosan értelmezzük, alakítjuk a líra diskurzusvilágát a szöveg által. A lírai én diskurzusbeli működése sajátos kiindulópont, mert olyan központi struktúraként lehet számontartani, amely meghatározza a megértést (Kulcsár-Szabó 2007: 81). A líra fokozottan mindig jelenvalólét (Dasein) (Heidegger 1998) implicál.

A lírai én konstruálása a nyelvben grammatikailag valósul meg, amely a magyar nyelvben egy sajátos formát mutat más nyelvekhez képest, így esetragban (főnévi, tárgyi), igei konstrukcióban (állítmány szám és személyjelölése), birtokos személyjelölésben (vö. Tolcsvai Nagy 2018). Természetesen ezek általában érvényesek a mondatbeli személyjelölésre, azonban a lírai én megalkotásában is ezt figyelhetjük meg. Látni kell, hogy az egyes szerkezetek mást és mást helyeznek a figyelem előterébe, ezért nem mindegy, hogy hol látjuk az egyes esetragokat, hogyan épülnek fel az egyes mondatok. Ez fontos a lírai én szempontjából, mert a grammatikai szerkezetek reprezentálják az önmaguk megalkotását. Ez a mindennapi nyelvhasználatban is fellelhető és kimutatható, azonban a szépirodalmi működésük másféle működést is mutat. Persze ez nem azt jelenti, hogy a szépirodalmi szövegek különböznenek, hanem hogy az írók plusz nyelvi játékosságot adnak hozzá a szövegekhez. A lírai én személyjelölését, a lírai diskurzusokban résztvevők

grammatikai jelöltségét kell vizsgálni a versekben. Összeségében elmondható, hogy a személyjelölés a diskurzus résztvevőinek grammatikai reprezentációja (Horváth – Simon – Tátrai 2021:136), amely a beszédhelyzethez való viszony alapján alakul ki. A magyar nyelvben ez a személyjelöléssel áll szoros kapcsolatban, melyet Tolcsvai Nagy ír le részletesen (Tolcsvai Nagy 2017; 2018: 280-284).

- “az E/1., E/2. személyjelölés jellemzői, kidolgozása, az E/3.-mal viszonyban,
- személyjelölés igén, névmáson, főnéven, implikálva,
- az ige sematikus figuráinak (trajektor, landmark) személyjelölő státusa, mondat- és szövegbeli funkciója,
- a személyjelölés sorrendje az igéhez viszonyítva,
- az igitípus és a személyjelölés viszonya,
- a profilálás és feltűnőség, a perspektiválás a személyjelölő nyelvi szerkezetben
- a kidolgozás, aktiválás szintje,
- a személyjelölés referenciakerete, jelölt vagy jelöletlen volta,
- a személyjelölés lehorgonyozottsága, lehorgonyzó szerepe,
- a létige a személyjelölésben.”

A versekben előzetes feltevésünk szerint egyes első és második személyű alakok jelennek meg. Jelen tanulmány arra keresi a választ, hogy Ady verseiben a lírai ént hogyan reprezentálják a különféle szófajok, grammatikai konstrukciók.

3. „Természeti képek – tavaszi képek”

A lírai én konstruálódása, ahogy fentebb leírásra került, több szempontból is érdekes vonásokat mutat, például a grammatikai konstrukciókban. Mindemellett jelen írás ezt a kérdést még tovább próbálja körvonalazni, mégpedig a természeti képek szempontjából.

A természeti képek irodalmi megjelenése mindig is fontos szerepet kap(ott). A romantika kora óta jellemző (mind a világ-, mind a magyar irodalomban), hogy a lírai én személyének, érzelmeinek kifejezése a természeti képek segítségével történik meg (szubjektivitás – nyelvi megformálás) (vö. Hegel 2004). A lírai én a hangulatát, az érzéseit a természeti képekkel tudja a legjobban kifejezni. Az évszakok, a tájak a hozzájuk kapcsolódó színekkel sok esetben metaforák, hasonlatok képében jelennek meg. A természeti képek sok esetben egyes szám harmadik személyben öltenek testet. Úgy gondolhatná az olvasó, hogy csak egy szép táj, évszak leírását olvassa, azonban észrevétlenül is átváltozik a természet a lírai én érzelmeinek a kifejezőjévé. Így a természeti kép reprezentálja a létezést, az emberi élettel való párhuzamot, a lélek kivetülését, az érzelmeket, a gondolkodást. Az évszakok mint az emberi élet állomásai a lírai alkotásokban sokat használt képek. Ahogy a természet körkörös forgásban van, úgy az emberi élet is: születés, fiatalság, idősödő élet, halál. A természeti képek az élet ki nem mondott szavait képviselik. A tavasz a természet újjáéledését jelenti, mindemellett átvitt értelemben az egyes ember vagy az emberiség életében a fiatalság, a forrongó érzések időszakát jelenti, mely képek az alábbi versekben is reprezentálódnak.

4. Ady tavaszi versei

Ady Endre: Tavasz a faluban

Pufók **felhők**, dalos **fuvalmak**,
Foltos **fény-mezők a mezőkön**,
Kínok a szívben. Ő jön, ő jön,
A szent **Tavasz. Ideragyognak**
Messze **szívek** és messze **faluk**.
Multból az **ember** s szántott kertből
Kukacot kapar a tyúk.

Hát **jönni fog** megintlen újra,
Újra uszítva, hitegetve?
Ősz lesz megint. Kinek van kedve
Ezt az ügyet **végigcsinálni**?
Hiszen a **vágy** már születve **fut**:

Télből az **ember** a halálba
S tyúk-ólba **szalad** a **tyúk**.

Ady versének címe a tavasszal kezdődik, kijelölve a fiatalság, az öröm, a természet ébredésének a gondolatát. A tavasz helye térben körülhatárolódik, mégpedig a faluban. A falu főnév jelentése számos asszociációt hordozhat az olvasóban: a faluban élő embereket, állatokat, a falusi természetet.

Az első versszak mondatkezdésében a költő által alkotott főnév kap helyet: „Foltos **fény-mezők** a mezőkön”. A mező – mely a vad virágok természetes lakhelye – újra értelmeződik a hozzákapcsolt főnévvel: a fényel. A fénymező a nap vagy a lámpa sugaraival rajzolódik ki az adott helyen („**Kínok** a szívben”). Itt ez a hely pedig nem más, mint a mező. A *mező* szó ismétlődése kellemes hangzása mellett új értelmet nyer. A virágos, füves rét megidézése az olvasó szemei előtt vizuálisan is megjelenik. A fény arra utal, hogy vagy este van, vagy kora hajnal, amikor a nap első vagy utolsó sugaraival beragyogja a tájat. Ezt az idilli sor a *kín* főnévvel folytatja az író. A kín a nehézségre utal, ami mind testileg, mind lelkileg gyötörheti az embert, de itt a szívben vannak a gyötrelmek, a kínok, melyekre a gyógyírt a tavasz adja. A következő személyes névmás és ige szerkezet: *ő jön* kétszeres ismétlődése a felfokozott tavasz utáni vágyat fejezi ki. De itt még az olvasót magával ragadja a sor, mert nem tudja, kire vágyunk, kinek az érkezését várjuk, de egy biztos: az igei szerkezet ennek a várakozásnak a megjelenését adja.

A szent **Tavasz**: az előző igei konstrukció, az *ő jön* ismétlődése kifejezi, hogy a várva várt személy nem más, mint a tavasz. A tavasz jelzője a *szent*, amelyet eredetileg olyan személyekre használunk, akik valamilyen csodát hajtottak végre. A szakralitás tartományába helyezi a tavaszt, ami nem újdonság, mert már az ókortól kezdve látunk ilyen művészi alkotásokat (festészetben, irodalomban). A *szent* jelző az évszakok közül csak a tavaszra jellemző, ami abból adódhat, hogy az ember a tél után várja a kellemes időt, illetve, hogy a tavasz nevében mindig benne van a megújulás. A lírai én mintegy leírászerűen írja le a tavaszt, de magában foglalja az általános emberi vágyat a tavasz után.

„**I**deragyognak messze **szívek** és messze **faluk**”: a mondat az igével kezdődik, amely egyes szám harmadik személyben van. A *ragyog* ige igekötős, ami a közelre mutató helyre utal, így a lírai megszólaló helyzetére utal. Így kimondatlanul helyezkedik az olvasó a lírai én nézőpontjába. A ragyogás valamilyen fénylő dolognak a látványára utal, amelyet mindenki láthat. A ragyogást fénylő objektumhoz: naphoz, a csillagokhoz, ékszerekhez kötjük, amely jelen verssorban is szerepet kap újraértelmezve, itt szívekre és falvakra utal. A két főnév metonimikusan az emberekre utal. A szív az ember fizikai és lelki központja, a faluban meg emberek laknak. Érdekes, hogy nem városok szerepelnek a versben, hanem a falu, ahol kevesebb az ember, így családiasabb hely. A két főnév előtt egy határozószó áll jelzőként, ami a távolságra utal.

„Multból az **ember** s szántott kertből **Kukacot kapar a tyúk**”: Ennek a mondatnak az ember és a tyúk a cselekvője, akik relációba kerülnek az ige miatt, mert mind a ketten ugyanazt csinálják: kaparnak. A tyúk kukacot kapar (valószínűleg) a földből, az ember pedig a múltból. Azonban itt egy összetett metaforikus képnek vagyunk a szemtanúi, mert az ember múltban keresi azt, ami már nem lehet az övé, és azt szeretné, ha újra a tulajdona lenne. Így kap új értelmet a tavasz, mert a fiatalságot szimbolizálja, ami elhagyta a megszólalót, és szeretné, ha újra a sajátja lenne.

„Hát **jönni fog** megintlen újra, Újra uszítva, hitegetve?”: A hezitáló szó (hát) után az ige jövő idejű alakja előrevetíti valaki jövetelét. A mondat további része ennek a várakozásnak a bizonytalan idejét fejezi ki. Az *újra* kétszeres ismétlése a határozói igenevek jelentését meghatározza. Eszerint aki jön, csak hitegeti és uszítja az embert.

„És hogy ki jön? Az ősz: **Ősz** lesz megint”. Az ősz színes, esős kavalkádjával követi a napsugaras nyarat. A jövő elkerülhetetlen, így az ősz újra itt lesz. A következő sor az őszhöz kapcsolódó érzelmeket fejezi ki: „Kinek van kedve Ezt az ügyet **végigcsinálni**?”. A kérdőszó *kinek* általánosan utal az emberre, akinek kedve van valamihez, mégpedig egy üggyhöz. Az ügy az ősszel kerül relációba, vagyis az ügy alatt minden ősszel kapcsolatos feladatot, érzelmet kell érteni. Az ige azt jelenti, hogy valaki csinál valakit/valamit, melyet az igekötő

körülhatárol. Az őszhöz fűződő negatív érzéseket még tovább erősítik a következő sorok. „Hiszen a **vágy** már születve **fut**”. A vágy főnévben benne rejlik, hogy valaki szeretne valami számára kedves dolgot.

„Télből az **ember** a halálba, S tyúk-ólba **szalad** a **tyúk**.”: Az ember általános névmású alany mindenkire vonatkozik, így a lírai énre is. A lírai én, ahogy az egész versben magától eltávolítva, vagyis nem egyes szám első személyű igealakokban, nem én személyű névmásban jelenik meg, hanem általános névmású alanyban, más ágensben, illetve egyes szám harmadik személyű igei alakban reprezentálódik. Így az utolsó sorban az ember másodszorra fordul elő, így képviselve a lírai én gondolatát. Az ember fut, vagyis gyorsan halad az egyik helyről a másikra. Itt egy metaforikus futásról van szó, mert az ember egy metaforikus térben halad: a télből a halálba. A tél az elmúlást jelképezi, ami az eredeti jelentéséből adódik, mert a természet az ősszel már levette szépségét, és most kopár, olyan mintha halott lenne. Az emberi életút és a természet körforgásának hasonlóságára épít itt a költő, vagyis a tél a természet, a halál pedig az élet vége. Ezt szomorú képet enyhíti a mondat második sora: tyúk szalad a tyúkolba. A kép visszacsatol az előző sorokhoz, ahogy tyúk szalad, az ember is.

Ady Endre: Tavasz van, úrfi

Fenyő Miksának, a régi szeretettel

Gyermektelen, diák-fiatlan,
Dallal kell Tavaszban **futkosnod**,
Diákosan és megriadtan.

Vén **láboddal** meg ne **botoljál**,
Szaladj, ha Tavaszra **esküdtél**,
Minthogyha magad **fia** volnál.

Vén **úrfi**, hajh, ki, ki a rétre,
Ott **szállnak** a **lepkék s leányok**,
Csúfoló zaj **füled ne érje**.

Parancsol a szent **Tavasz-lárma**,
Illat, sirás, dac és esengés,

Minden, mi a **fiadra várna**.

Biz' a **könnyek** nem **jönnnek** könnyen
S az **odaadás** sem halálos
S **megvakulhatsz** a fényözönben.

De **fia lettél** önmagadnak
S el kell **járnod** a **Tavasz** táncát,
Ha az **inaid megszakadnak**.

Hűség nélkül húnek kell **lenned**
És **bánat** nélkül bánatosnak,
Mikor **dámáid elengednek**.

Mikor a **nóták elbocsátnak**,
Fütyi-nótára kell **csücsörítned**
Vén **ajkadat**, bús, csorba **szádat**.

Mikor **mindenek elmaradnak**,
Seregben kell magadat **látnod**,
Kit ifjui **vágyak ragadnak**.

Fiad helyett vagy futós, dőre,
Halálig kell **élned** Tavaszban:
Tavasz van, úrfi, föl, előre.

Tavasz van, úrfi: A jelen idejű igealak a tavasszal kapcsolódik össze. A lírai én kijelentésében itt és most van tavasz. Az olvasó átéli ezzel mondattal a tavasz minden érzését, mozzanatát: a tavaszi virágok illatát, a napfény kellemes érzését. Ezután egy megszólítás következik. A lírai megszólaló megnevezi azt, akihez szól a vers, aki eszerint egy fiatal férfi. Az úrfi megszólításban benne van a tisztelet és a közvetlenség. Konkrétan kiderül kihez szól a vers, mégpedig Fenyő Miksához.

„Gyermektelen, diák-fiatlan, **dallal** kell Tavaszban **futkosnod**, diákosan és megriadtan”: az első versszakban a központi szófaj az ige (*fut*), amihez a *tavaszban* időhatározó kapcsolódik. A tavaszi futás az idilli, felhőtlen kalandozást jeleníti meg. Az ige egyes szám második formájú főnévi igenév és *kell*-lel egészül ki, kifejezve, hogy megszólítottnak az adott cselekvést muszáj

elvégeznie. A főnév (*dal*) ragos formájával a megszólítottal áll relációban. Az úrfi így dalolva fut a tavaszban. A tavasz nemcsak időt, hanem helyet is kijelöl a *-ban* rag miatt, így a többletjelentésben virágos, fás, füves rét jelenik meg. A jelzők megerősítik, hogy egy fiatal személyről van szó, akinek nincs gyermeke. „Vén **lábod**dal meg ne **botoljál**, **Szaladj**, ha Tavaszra **esküdtél**, Minthogyha **magad fia** volnál”. A második versszak kezdő sora egy jelzős szerkezettel kezdődik. A *vén* kifejezi, hogy nem egy fiatalemberről van szó. Ami azonban némi ellentmondással bír, mert a vers eddigi részeiben egy fiatal férfiről tett a lírai én említést. A láb visszautal a futásra, és ezt még erősíti a következő két ige. Az első felszólító módú alakban áll: felszólítja az úrfit, hogy ne essen el semmiben futás közben. A második ige pedig megint a futásra szólítja fel, ami a tavaszhoz kötődik. A tavasz az ifjúságot szimbolizálja, amikor az ember még gyorsan tud mozogni, a testi betegségek nem akadályozzák benne. A megszólított a tavaszra esküdött, vagyis számára a megújulás, a fiatalság a fontos.

„Vén **úrfi**, hajh, ki, ki a rétre, Ott **szállnak** a **lepkék s leányok**, Csúfoló zaj **füled ne érje**.” A harmadik versszakban egy feloldhatatlannak tűnő ellentétet lehet olvasni: az úrfi vén. Az úrfi egy fiatal férfi, míg a vén mindezt kizárja. Ezt az úrfit szólítja fel a lírai én, hogy menjen ki a szabadba, a rétre, ahol a repülő lepkék mellett a repülő lányokkal találkozhat. Azonban a következő sor arra utal, hogy mégis egy idős emberrel van dolgunk, mert a lányok kicsúfolják valószínűleg a kora miatt.

„**Parancsol** a szent **Tavasz-lárma**, **Illat, sirás, dac és esengés**, Minden, mi a **fiadra várna**.” Ebben a versszakban a tavasz a főszereplő, ő az, aki parancsol, vagyis ő mondja meg, ki, mit és hogyan csináljon. Ami érdekes, hogy a tavasz főnévhez még egy főnév kapcsolódik, mégpedig a lárma, ami egy kellemetlen, zibongó hangot takar. A továbbiakban a lárma további főnevekkel kerül magyarázatra, ami rá és az úrfi fiára vár.

„Biz' a **könnyek** nem **jönnek** könnyen, S az **odaadás** sem halálos S **megvakulhatsz** a fényözönben.” A könnyek általában a szomorúságra

utalnak, de itt a tavasz miatti boldogságot jelenthetik, amik jelen helyzetben nem jönnek könnyen. A tavaszra utal a fényesség, amit a nap sugarai adnak.

„De **fia lettél** önmagadnak, S el kell **járnod** a **Tavas**z táncát, Ha az **inaid megszakadnak**.” Ez a versszak egy ellentétes kötőszóval indul (*de*). Ezáltal az eddigi leírást újraértelmezi, vagyis az úrfi és a fiú kettősége világossá válik. Az *úrfi* fiatal férfi megszólítás számos esetben előfordult már a versben. A *vén* jelzővel ellátott főnév egy idős emberre utal, míg a fiú birtokos egyes szám második személyű alakja (*fiad*) az idős fiát takarja. Azonban az olvasó sok esetben ezt a két személyt összekeverhette, ezért ebben a versszakban minden teljesen tisztává válik. A második szó a *fiú* egyes szám harmadik személyre utaló birtokos névmású alakja. A fiú önmaga fia, így az idős ember fiatal férfivá válik, aki újra tud táncolni. És ezt a táncot addig tudja úzni, amíg az fizikailag bírja. Az ínak az izmokban végigfutnak, melyek pattanásig feszülnek a tánc miatt, és akkor megszakadnak.

„**Hűség** nélkül hűnek kell **lenned**, És **bánat** nélkül bánatosnak, Mikor **dámáid elengednek**.” A nyolcadik versszak a *hűség* főnévvel kezdődik, mely a *nélkül* szóval áll relációban. Nem kell hűnek lennie a megszólítottnak, és ezt folytatva bánatosnak kell lennie, amikor dái elengedik.

„Mikor a **nóták elbocsátnak**, **Füty-nótára** kell **csücsörítned**, Vén **ajkadat**, bús, csorba **szádat**”. Az időhatározó (*mikor*) előrevetít egy időpontot, ami a mondat folytatásából derül ki. A nóta egy olyan dal, melyet multságokban szoktak énekelni. Az ember rögtön a magyar nótára asszociál, mikor ezt a szót meghallja. Jelentése magában rejti a boldogságot, a gondtalan örömet. A többes számú főnévhez kapcsolódó ige egyes szám harmadik személyű jelen idejű alakja visszautal a megszólítottra. Őt bocsátják el a nóták, bár nem derül ki hova: valószínűleg a mulatozásból haza. A következő mondat két sorból tevődik össze: az első igei konstrukcióban a főnév az ember szájra utal, pontosabban amikor az ember ajkait fütyre formálja, és az ige ezt erősíti meg. Az utolsó sor két főneve relációban áll egymással és a jelzők, amik kiegészítik már az idős férfira utalnak (*vén*), akinek már a szája nem olyan szép,

kerek formájú (csorba), és bús, ami az idős kori elmúlás szomorú szelét villantja fel az olvasó előtt.

„Mikor **mindenek elmaradnak**, Seregben kell magadat **látnod**, Kit ifjui **vágyak ragadnak**”. Az időhatározóval induló mondat után egy igei konstrukció következik. A *mindenek* jelentése ebben az esetben emberek, események szinonimája, és ezek a dolgok, amik elmaradnak, és nem lesznek a megszólítotté. A helyhatározó a katonai egységre utal, melyben fiatal férfiak szolgálnak. A *sereg* a háborút, a küzdelmet juttathatja eszébe az olvasónak. És ebbe a világba helyezi a lírai én a megszólítottat, melyet az egyes szám második személyű jelen idejű igealak fejez ki (*látnod*). A fiatalságban ott a vágy az elképzelt ideák után, amit az utolsó sor fejez ki.

„**Fiad** helyett vagy futós, dőre, Halálig kell **élned** Tavaszban: **Tavas van, úrfi**, föl, előre”. Az utolsó versszak egy birtokos esetben levő főnévvel kezdődik: a lírai én a megszólított fiára utal. A fiú a fiatalságot szimbolizálja, aki helyét átveszi a megszólított, idős apa. A fiatalságot a tavasz képe még tovább erősíti. A tavasz az élet kezdetére, a fiatalságra utal, mely az életet jelenti. Ezért az utolsó sor, amely a vers címe, a fiatalságba röpíti a megszólalót.

5. Összegzés, kitekintés

Jelen írás arra kereste a választ, hogy a természeti képek, azon belül is a tavasz miképpen és hogyan fejezte ki az emberi érzelmeket. A tavasz az újjászületés, az öröm, a fiatalság szimbóluma. Ezeket a jól ismert természeti képeket olvashattuk Ady verseiben. Fontos azonban megfigyelni, hogy a lírai én milyen grammatikai konstrukciókat használt, hogy mindez a saját lelkének a leírására szolgáljon. Jelen tanulmány csak két verset vizsgált, azonban az előzetes hipotézis, miszerint a tavasz mit szimbolizál, igazolásra került.

A későbbiekben érdemes koronként megnézni, hogy a tavasz és az évszakok nyelvi képei miképpen jelennek meg más költőknél, illetve a lírai én kapcsolata hogyan alakul.

Bibliográfia:

- Gadamer, Hans-Georg. 1984. *Igazság és módszer*. Budapest: Gondolat.
- Heidegger, Martin. 1998. *Lét és idő*. Budapest: Gondolat.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich. 2004. *Előadások a művészet filozófiájáról*. Budapest: Atlantisz.
- Horváth Péter – Simon Gábor – Tátrai Szilárd. 2021. A lírai személyjelölés konstrukcióinak annotálási elveiről. In: Laczkó Krisztina – Tátrai Szilárd (szerk.) *Líra, diskurzus*. Budapest: Eötvös Kollégium, 33–165.
- Kulcsár-Szabó Zoltán. 2007. *Metapoétika. Nyelvszemlélet és önprezentáció a modern költészetben*. Budapest: Kalligram.
- Pethő József. Nyelvi stílus és identitás. 2017. *Acta Academiae Beregsasiensis*. 9/1: 7–13.
- Simon Gábor. 2016. *Bevezetés a kognitív lírapoétikába*. Budapest: Tinta.
- Simon Gábor. A megszemélyesítés szemantikai sémái József Attila leíró költeményeiben. *Magyar Nyelvőr* 142. (2018): 328–354.
- Stockwell, Peter. *Cognitive poetics. An introduction*. Routledge, London, New York, 2002.
- Tátrai Szilárd Bevezetés a pragmatikába. Funkcionális kognitív megközelítés. Budapest: Tinta, 2011.
- Tátrai Szilárd Hárman egy ladikban. Kontextualizáció, perspektiválás és személyjelölés a dalszövegekben. *Magyar Nyelvőr* 142. (2018): 310–327.
- Tolcsvai Nagy Gábor. A nyelvi megformáltság szerepe a kultúra autopoietikus és önreflexív folyamataiban. *Magyar Nyelvőr* 139. (2015): 174 – 183.
- Tolcsvai Nagy Gábor. Jelentéstan. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.) *Nyelvtan*. Budapest: Osiris. 2017. 207-462.
- Tolcsvai Nagy Gábor. Személyjelölés a személytelenítő lírában. Pilinszky költészetének egy poétikai jellemzőjéről. *Magyar Nyelvőr* 142. (2018): 280–297.
- Tolcsvai Nagy Gábor Alany, szubjektum. In: Laczkó Krisztina – Tátrai Szilárd (szerk.) *Líra, diskurzus*. Budapest: Eötvös Kollégium. (2021): 13–42.
- Tomasello, Michael Gondolkodás és kultúra. Budapest: Osiris, 2002.